

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА В УМОВАХ ВІЙНИ: АСПЕКТ ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК СКЛАДНИКА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ СТРАТЕГІЇ

Анатолій Шендрик, здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»

Науковий керівник: Г.Г.Кіт, кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

FORMATION OF THE CREATIVE PERSONALITY OF A PRIMARY SCHOOL STUDENT IN THE CONTEXT OF WAR: THE ASPECT OF PSYCHOLOGICAL SAFETY AS A COMPONENT OF THE EUROPEAN EDUCATIONAL STRATEGY

Anatoliy Shendryk, bachelor's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті розглядається проблема формування творчої особистості молодших школярів в умовах війни, особливості досягнення психологічної безпеки в освітньому процесі та її значення в рамках європейської освітньої стратегії. Автор аналізує вплив психологічної безпеки на розвиток креативного мислення та стійкості учнів початкової школи, а також підходи до створення безпечного освітнього середовища.

Ключові слова: творча особистість, психологічна безпека, освіта, війна, стресостійкість.

Abstract. The article discusses the issue of forming a creative personality in younger schoolchildren in the context of war, the peculiarities of achieving psychological safety in the educational process, and its significance within the framework of the European educational strategy. The author analyzes the impact of psychological safety on the development of creative thinking and resilience in primary school students, as well as approaches to creating a safe educational environment.

Keywords: creative personality, psychological safety, education, war, stress resistance.

В умовах воєнного стану питання психологічної безпеки молодших школярів набуває особливої актуальності. Ця вікова категорія знаходиться на перехідному етапі між дошкільним дитинством і підлітковим віком, що робить її вразливою до стресових факторів, але водночас відкритою до різноманітних форм самовираження. Творчість відіграє ключову роль у подоланні страхів, зниженні рівня тривожності та формуванні позитивної картини світу. Творча особистість здатна до нестандартного мислення, генерації нових ідей та продуктивної діяльності. Формування цих якостей потребує безпечного середовища, особливо у кризові періоди. Європейська освітня стратегія наголошує на важливості емоційного добробуту та розвитку креативного мислення як складників стійкості дитини. Саме тому формування творчої особистості молодшого школяра в сучасних реаліях є не лише освітнім завданням, а й засобом психологічної підтримки.

Війна створює перешкоди для навчального процесу: руйнування шкіл, вимушене переселення, емоційне виснаження учнів. За офіційними даними, сфера освіти є однією з найбільш постраждалих унаслідок війни за кількістю зруйнованих, пошкоджених та втрачених об'єктів інфраструктури. Станом на 2024 рік прямі збитки від руйнувань закладів освіти становили \$7,3 млрд. Унаслідок бойових дій пошкоджено понад 4 тисячі освітніх закладів. [2, с. 9]. Згідно з опитуваннями ЮНІСЕФ, діти, які вимушено покинули свої домівки через військові конфлікти, мають високий рівень стресу та потребують психологічної підтримки для продовження навчання [1]. Це вимагає адаптації освітніх методик, впровадження програм психологічної підтримки та розвитку креативного потенціалу.

Справжня творчість неможлива без відчуття безпеки, адже саме в спокійному емоційному стані дитина може вільно висловлювати свої думки, фантазувати та експериментувати. Постійна напруга, страх, невизначеність блокують креативність,

обмежуючи здатність до самовираження. Психологічна безпека є фундаментом, на якому будується здорова творча активність: коли дитина почувається захищеною, вона може виходити за межі звичного у творчому процесі, пробувати нові ідеї та розвивати власний потенціал. У сучасних реаліях особливо важливо створювати середовище, яке дає дітям можливість не лише навчатися, а й творити без страху, що сприяє їхньому емоційному відновленню та гармонійному розвитку.

Психологічна безпека є ключовою умовою для гармонійного розвитку особистості, зокрема в умовах кризових ситуацій. Вона передбачає відсутність страху, можливість самовираження, довіру між учасниками освітнього процесу та підтримку з боку педагогів і батьків. Створення безпечного середовища сприяє зниженню рівня тривожності учнів, підвищенню їхньої самооцінки та активному залученню до творчої діяльності. До заходів, які забезпечують психологічну безпеку в навчальному закладі, належать розробка програм психологічної підтримки, впровадження методів арт-терапії, організація групових занять для розвитку емоційного інтелекту, інтеграція ігрових методик у навчальний процес, а також регулярний моніторинг психоемоційного стану учнів. Європейські освітні стратегії наголошують на важливості ментального здоров'я дітей, особливо в країнах, які зазнали наслідків збройних конфліктів, адже емоційний добробут є запорукою ефективного навчання та особистісного розвитку.

Серед сучасних заходів психологічної безпеки, які активно використовують у роботі з дітьми, Г. Заїкіна та В. Лобанова особливо виділяють арт-терапію (та її різновиди, такі як ізотерапія, звукотерапія, кольоротерапія, казкотерапія, глинотерапія тощо), також згадують ігротерапію, аутогенне тренування та тілесно-орієнтовані техніки [3, с. 45–46]. Арт-терапія, як один із найбільш м'яких і природних методів психологічної підтримки, сприяє гармонізації емоційного стану, зниженню стресу та розвитку самовираження через художню творчість. Її доступність дозволяє дітям займатися нею самостійно, що особливо важливо у кризових ситуаціях. Останніми роками методика набуває педагогічного спрямування, інтегруючись у навчальний процес та виконуючи виховну, корекційну, психотерапевтичну, діагностичну й розвивальну функції. Вона ефективно допомагає подолати тривожність, страхи, труднощі у соціальній взаємодії, депресивні стани та наслідки стресу, зокрема спричиненого війною. Тому впровадження арт-терапевтичних методик у школах є важливим інструментом досягнення психологічної безпеки молодших школярів і створення умов для їхнього творчого розвитку.

Отже, підтримка психологічної безпеки в освітньому середовищі під час війни є ключовим фактором для збереження та розвитку творчої особистості молодших школярів. Відчуття захищеності сприяє зниженню рівня тривожності, відкритості до самовираження та активному залученню дітей у навчальний процес. Впровадження в навчальний процес арт-терапії та інших методик підтримки допоможе стабілізувати емоційний стан дітей і сприятиме їхньому гармонійному розвитку та підвищенню рівня мотивації до навчання.

Список використаних джерел

1. Аналітичний звіт за результатами опитування українських підлітків у 2022/2023 роках «Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді» в межах міжнародного проєкту BOO3 «Health behaviour schoolage children» (HBSC). Київ, 2024. 94 с. URL: https://www.unicef.org/ukraine/media/51006/file/Health%20Behaviour%20in%20School-Aged%20Children%20study_Ua%201.pdf.pdf (дата звернення: 20.03.2025).
2. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України станом на листопад 2024 року. Київ, 2025. С. 9. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/02/KSE_Damages_Report-November-2024-UA.pdf (дата звернення: 20.03.2025).
3. Заїкіна Г., Лобанова В. Принципи використання психокорекції у навчально-виховному процесі. *Молодий вчений*. 2016. № 11.1. С. 44–47. URL: https://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:BhFvYAG-Z9EJ:scholar.google.com/+заходи+психологічного+відновлення+молодших+школярів+арт-терапія&hl=uk&as_sdt=0,5&as_vis=1 (дата звернення: 20.03.2025).